

การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT IN PUBLIC WELFARE FOR COMMUNITY OF TEMPLE IN CHOMBURI PROVINCE

พระครูสุทธิพงษ์มณี (สมคิด อัครมโม/สงพล)* พระอุดมสิทธินายก** บุษกร วัฒนบุตร***

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี 2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) จำนวน 17 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และตรวจสอบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 11 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสองขั้นตอนโดยการพรรณนาความ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 300 รูป สุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากประชากรคือ พระสงฆ์จำนวน 616 รูป โดยใช้สูตรของของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน จัดตั้งศูนย์อบรมสัมมนาอาชีพแก่ประชาชนเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้ป่วยตามภูมิปัญญา ให้ความรู้ของพระสงฆ์ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุและรู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ ปรับปรุงส่งเสริมให้ชุมชนดีขึ้นหรือมีวิวัฒนาการดีขึ้นมีวิวัฒนาการให้ดีขึ้นคือเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องพัฒนาทางด้านวัตถุและพัฒนาด้านจิตใจและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณ

* หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*** ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมบัติ สร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ห้องสมุดประจำหมู่บ้านพิพิธภัณฑสถานในวัดสร้างบ่อน้ำดื่ม น้ำใช้ น้ำประปา หมู่บ้านน้ำใช้ในด้านการเกษตรเปิดศูนย์บริการสาธารณะศูนย์ฝึกอาชีพศูนย์ประสานงานของประชาชนในกิจการต่างๆ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การสนับสนุนการศึกษาและที่พักพิงแก่เด็กเรียนดีแต่ยากจนเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจและความประพฤติเป็นอย่างดี ตลอดจนสถานที่วัดที่ส่งเสริมส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนในรูปแบบต่างๆ

2. วิธีการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี มี 5 ด้านคือ ด้านการวางแผนดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับคำสั่งของมหาเถรสมาคมและต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมือง ด้านการจัดการองค์กร สร้างกำลังใจในการดำเนินตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้แต่ละปีการบำรุงรักษาวัดต้องสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ด้านงานบุคลากร เจ้าอาวาสจึงต้องมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นการช่วยเหลือสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการอำนวยความสะดวก มีความตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับความยินดีที่จะทำงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของงาน ด้านการกำกับดูแล ต้องมีสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง สงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม สงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางด้านจิตใจ

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี ตามหลักสังคัตถุ 4 พบว่า 1) ด้านทาน มีการปรับความเข้าใจของบุคลากรเสมอเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีกันมีการเสียสละและแบ่งปันซึ่งกันและกันช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การทำงานยึดมั่น ในหลักจริยธรรมทุกคนในสังคมจะต้องให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ตนมีกำลัง ความสามารถ อันเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจของคนในสังคมและเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ต่อกัน 2) ด้านปิยวาจาบุคลากรในองค์กรมีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อยเคารพต่อผู้ใหญ่ไม่กล่าว ถ้อยคำที่กระทบต่อจิตใจของผู้ฟัง และต้องทำให้ผู้ฟังมีความสุขเมื่อได้ยินมีการใช้วาจานั้นมีส่วน สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี 3) ด้านอัตถจริยา จัดให้บุคลากรขององค์กรได้ออก บำเพ็ญสาธารณประโยชน์นอกสถานที่มีการช่วยกันในการทำงานเป็นทีมย่อมดีกว่าต่างคนต่างทำ ผู้บริหารจะต้องมีหลักการในการขอความช่วยเหลือจากพนักงาน โดยการอธิบายถึงหลักความสำคัญ ของงานต่างๆ ให้บุคลากรเกิดความเข้าใจและนำเสนอนโยบายแล้วจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม นโยบายที่ได้เสนอไว้ด้วย โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 4) ด้านสมานัตตตา ปฏิบัติตนอยู่ใน กฎระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัดจะต้องไม่เลือกปฏิบัติ หรือที่เรียกว่า “เลือกที่รักมักที่ชัง” มี ความตั้งใจดีถือหลักความเสมอต้นเสมอปลายทั้งก่อนรับหน้าที่และหลังรับหน้าที่และความเสมอต้น เสมอปลายจะช่วยในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับทุกคน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, สาธารณสงเคราะห์, สาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชน

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the management in public welfare for community of temple in Chonburi province, (2) to study the method of management in public welfare for community of temple in Chonburi province, (3) to study the guideline for development of management in public welfare for community of temple in Chonburi province.

This research was the mixed method research between the qualitative research and quantitative research that collected the data by the in-depth interview from 17 key informants through specific choosing method by specialists. The tools for data collection are structured in depth interview collected the data from interview and examined the data of 11 participants from focus group discussion and then data analysis from two stages by describing the quantitative research through the data collection from the sampling group of 300 out of 616 monks of total population through simple random sampling by using the ready program of Taro Yamane. The tool for data collection is the questionnaire and the data analysis used the statistic description are the percentage, mean, standard deviation.

The findings of this research as follows :

1. The management in public welfare for community of temple in Chonburi province, for the community helping activity procedure set up the training center of career seminar to the people to treat the patient as the nursing place with local wisdom, to give the knowledge to the monks and people to develop the mind to be good citizen to have the morality and behave according to the principle of Dhamma of Buddhism more than materialism and solution by themselves , for the community helping activity for the public welfare is to develop the community or has the better evolution both social economic and culture for community development that will develop both materialism and mind and promote the well beings of people. For the community helping activity for the public domains is to build for newspaper reading place, village library, museum in the temple, well for water supply in the village. For the agriculture that opens the public service for career training center that as the cooperation center of people for activities. For the helping the general people is to support the education and residence of good and poor students to have mind refuge and good behavior as the sample of youths and people.

2. The method of management in public welfare for community of temple in Chonburi province had five aspects such as the good work planning that is not

against Dhammavinaya and Sangha Act. or rule of Supreme Sangha Council and law of Government. For the organization management is to create the convince along with objective of project that in each year the temple maintenance and support to have the material building. For the personnel, the abbot should have the duty for public welfare as the social assistance as the basic development of others efficiently. For the directing, is the working intention that will have good relations that creates the convince for working nicely. For the controlling, is the mind welfare to have the consciousness and wisdom to know how to solve the own problem, welfare in the morality and mind.

3. The guideline for development of management in public welfare for community of temple in Chonburi province according to Sanghahavatthu IV, found that the (1) Dana or the charity is to improve the understanding of personnel to have love, harmony, sacrifice, share and promote and support to work with ethics. For everyone in society will help and have hospitality to each other as they can express the hospitality and to create good relation to others. (2) Piyavaca or kindly speech of personnel in the organization , is to use the polite word as importance of human relation. (3) Atthacariya or useful conduct, set the personnel in the organization to work for the public welfare out of office, to help to work as a team more than one man show style and the executive must have the principle for assistance from staff by explaining this principle to the personnel to have the same policy in the sake of public welfare. (4) Samanattata or even and equal treatment , is to have along with the rule strictly or no bias and rely on the fairprinciple both before and after work and the fair principle will create the good relation and harmony to everyone.

Keywords: Management, Public Welfare, Public Welfare for Community

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยได้มีการปรับตัวมาโดยตลอดจนพร้อมก้าวเข้าสู่โลกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จนทำให้เกิดความเสื่อมอิทธิพลลงไปตามลำดับ (พระไพศาล วิสาโล, 2552) การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนาเป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงามส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญโดยผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารและต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งพึงสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

การสาธารณูปการ เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน การอื่นเกี่ยวกับการวัดคือการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทาน วิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง หรือกิจการอื่นๆ ของวัด ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด และเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการคือ 1. ควบคุมการสาธารณูปการ 2. ส่งเสริมการสาธารณูปการจะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ให้ความสำคัญต่อการสาธารณสงเคราะห์ ของศาสนาที่จัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ ที่พระสงฆ์หรือวัดต่างๆ จัดทำอยู่ ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโย). 2539). คือ 1. การดำเนินกิจการเอง 2. การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ 3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ และ 4. การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เพราะฉะนั้น แนวทางในการจรรโลงพระพุทธศาสนาเอาไว้ พร้อมกับยังเป็นสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธบริษัทเอาไว้โดยไม่เสื่อมคลาย เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายมหาชน ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวดที่ 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ข้อ 5 ว่าด้วย วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานที่สำคัญด้านหนึ่ง ได้แก่ การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ เป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญอันเนื่องมาจากการเป็นงานที่เป็นการปฏิบัติเพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงาน บุคคล รวมทั้งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูล ซึ่งเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจให้แก่มนุษยชาติด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการการศึกษาวิจัยในเรื่องการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คณะสงฆ์ได้จัดการงานด้านดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังส่งเสริมให้เกิดสังคม ที่มีความสุขกันอย่างถ้วนหน้าและต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสารของการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี (Documentary Study) และเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interview) จำนวน 17 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว และตรวจสอบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 11 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสองขั้นตอนโดยการพรรณนาความ การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 300 รูป สุ่มตัวอย่างแบบง่าย จากประชากรคือพระสงฆ์จำนวน 616 รูป โดยใช้สูตรของของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

1. การบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี เป็นกิจกรรมการดำเนินงานของวัดที่มุ่งหวังให้ชุมชน สังคม มีที่พึ่งพา เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นแหล่งในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ พัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมประชาชนให้มีความเมตตาต่อกัน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้ยามทุกข์ร้อนกายใจ วัดก็ยังคงเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือเพื่อเกื้อกูลประชาชน ชุมชน เป็นสังคมที่มีแต่การให้ ด้วยความรู้ความสามารถ ซึ่งจังหวัดชลบุรี มีพระสังฆาธิการทุกระดับ ทุกอำเภอ ทุกเขต มีพระผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จิตใจสูงส่ง ทำให้ที่ดูแลเอาใจใส่ชุมชน และกิจการของสังคมอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ได้การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ด้านนี้มีการพัฒนาเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธา ความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย การจัดการงานสาธารณะประโยชน์ของวัดยังคงให้การสนับสนุนงานด้านสถานที่ บุคคลผู้มีความรู้ ให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ได้มีที่อยู่ถาวร วัดยังคงมีเครื่องอุปโภค บริโภค ช่วยเหลือชุมชน เพราะกิจการเพื่อสาธารณะประโยชน์นี้ แทบทุกวัด จัดการได้ดี เห็นได้จากการกิจกรรมด้านการศึกษา วัดเป็นแหล่ง

ระดมทุนในการจัดการต่างๆ อย่างสม่ำเสมอด้านสาธารณสุข วัดหลายๆ เป็นที่ตั้งด้านอนุรักษ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ วัดให้ใช้สถานที่ ด้านสังคม วัดเป็นแหล่งรวมพล เป็นศูนย์รวม เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ กิจกรรมผู้สูงอายุ วัดเป็นที่จัดกิจกรรม กิจกรรมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ความชัดเจนในประเภทงานไม่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ ใครเดือดร้อนเรื่องใดก็ว่าไปตามนั้นเป็นรายๆ ไปและประเภทของความต้องการด้านการช่วยเหลือก็กระจายแตกต่างกันไปเป็นรายๆ ยากต่อการระบุชนิด แม้อาชีพที่ต่างกันก็เป็นปัญหาสำหรับการจัดการทั้งนี้ไม่รวมถึงความแตกต่างด้านวิถีวัฒนธรรม

2. แนวทางและวิธีการบริหารจัดการจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน พบว่า พระสังฆาธิการจะต้องส่งเสริมให้ชัดเจน สอดคล้องกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของมหาเถรสมาคมและสำนักพระพุทธศาสนา และมองเป้าหมายในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การพัฒนาทางเลือกที่เหมาะสม การวางมาตรฐานของเป้าหมายและกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยมีพระสังฆาธิการในผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงพร้อมกับการชี้แจงทำความเข้าใจในแผนงานที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ทั้งลักษณะการคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาทำงานมีน้อย การปลูกฝังให้เป็นผู้มีจิตอาสาในด้านสาธารณะสงเคราะห์ ระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พบว่าการส่งเสริมให้ชุมชนนั้นๆ ให้ได้มีพัฒนาเท่าที่จะทำให้เกิดการวิวัฒนาการ คือเจริญทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น มุ่งหวังจะพัฒนาบุคคล กลุ่มบุคคล ปรากฏการณ์และสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและสังคมของหมู่บ้านส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน การพัฒนาหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ต่อกันมีความสามัคคีร่วมกันพัฒนา การรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการในแนวทางที่ต้องการมีส่วนมาก โดยอาศัยความร่วมมือกำลังของประชาชนในชุมชนนั้นมีการช่วยเหลือต่อกันและมีความร่วมมือกันดำเนินงานช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่นๆ ที่จะช่วยให้ สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมาย 3) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พบว่า อาคารของวัดเป็นศูนย์พยาบาลผู้ป่วยทางวัดได้ไปช่วยเหลือหรือดูแลในส่วนนี้ประชาชนได้เป็นผู้ดำเนินงาน นอกจากนั้นให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาสาธารณสมบัติ โดยอาจแต่งตั้งคณะกรรมการและวัดได้เข้าไปช่วยดูแลเมื่อ มีกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือกิจการอื่นๆ ของหมู่บ้าน ได้ให้ใช้สถานที่วัดเป็นการคิดถึงประโยชน์ของตัวเองโดยเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุสามเณรสามารถไปช่วยดูแลให้ความสะดวกภายในขอบเขตความสามารถ ซึ่งต้องตามพระธรรมวินัย เช่น ธนาการพืชพันธุ์ กองทุน มูลนิธิ สหกรณ์ต่างๆ ศูนย์บริการสาธารณะ ศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์ประสานงานของประชาชนในกิจการต่างๆ 4) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พบว่า พระสงฆ์ถือว่าเป็นหน้าที่หลักที่จะต้องช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะด้านจิตวิญญาณพระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่แนะนำชี้ทางถูกชี้ทางผิดให้กับญาติโยมผู้ยังขาดปัญญาหรือว่ามีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมยังน้อยอยู่อยู่บทบาทของวัดและของพระสงฆ์ในด้านนี้เริ่มมีมากขึ้นวัดที่มีนโยบายในเชิงสังคมสงเคราะห์

มีมากและมีบทบาทชี้แนวทางให้พระผู้น้อยน่านโยบายไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของการปฏิบัติงานในองค์กร ต้องใช้ระเบียบและระบบที่จัดวางขึ้นเพื่อพัฒนาระบบของจิตสำนึก มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อพระศาสนา มีความสามารถในการทำหน้าที่ของตนเองอย่างอิสระโดยไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง พระสังฆาธิการจะต้องคอยสั่งสอนแนะนำประชาชนไปตามหน้าที่ของตนเอง ให้ประชาชนรู้จักธรรมะ รู้สิ่งที่ชอบที่ควร ประพฤติปฏิบัติชอบ ธรรมพัฒนาทั้งกาย ศีล จิต ปัญญา

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า 1) ด้านทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ทำให้ทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีความเป็นกันเองในการทำงาน และไม่ถือตัวต่อเพื่อนร่วมงาน และไม่ว่าจะสังคหวัตถุใดหากมีการเสียสละและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ก็จะทำให้สังคหวัตถุอื่นปอดิสุข สำหรับการทำงานของชุมชนนั้นในฐานะผู้บริหารต้องแสดงความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นก่อน และควรที่จะมีการปรับความเข้าใจของบุคลากรเสมอเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้การทำงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น และเกิดผลสำเร็จแก่ประชาชนโดยรวม 2) ด้านปิยวาจา การกล่าวถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีเหตุผล ซึ่งพบว่าทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อยเคารพต่อผู้ใหญ่ และมีการทักทายด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน และเมื่อเพื่อนร่วมงานไม่เข้าใจก็มีการชี้แจงด้วยถ้อยคำที่สุภาพ ซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนอื่นอยากทำงานร่วม สำหรับการใช้นั้นผู้พูดต้องมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ไม่กล่าวถ้อยคำที่กระทบต่อจิตใจของผู้ฟัง และต้องทำให้ผู้ฟังมีความสุขเมื่อได้ยิน ซึ่งการใช้นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) ด้านอัตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นอย่างดี และการช่วยเหลือกันนั้นเป็นการแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อผู้อื่น ซึ่งในชุมชนนั้นการช่วยกันในการทำงานเป็นทีมย่อมดีกว่าต่างคนต่างทำ ถึงแม้ว่าจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ความที่จะช่วยกันเท่าที่ตนจะสามารถกระทำได้ และสำหรับการช่วยเหลือประชาชนแม้บางครั้งอาจทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่หากทำด้วยความเต็มใจ ประชาชนก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อวัด และควรที่จะจัดให้บุคลากรของชุมชนได้ออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์นอกสถานที่ เพื่อให้ได้ปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร 4) ด้านสมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวเหมาะสมแก่หน้าที่ ซึ่งเห็นได้ว่าทั้งเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สามเณรในแต่ละวัด ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของชุมชนอย่างเคร่งครัด ซึ่งการปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลายก็จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่น และสำหรับการทำงานของชุมชนถือว่าเป็นครอบครัวใหญ่ ผู้บริหารต้องมีการเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน แต่ต้องมีการอธิบายเหตุผลให้บุคลากรทราบถึงเหตุผลที่เลือกใช้นั้น โดยเฉพาะการพิจารณาความดีของชุมชนนั้น จะต้องมิใช่เป็นกลางปราศจากอคติ เมื่อชุมชนได้รับความเมตตาจากผู้บริหารแล้วก็จะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 รูป ด้วยการแจกแบบสอบถาม และ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเจ้าอาวาสจำนวน 244 รูปคิดเป็นร้อยละ 81.3 มีอายุ ตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไปจำนวน 170 รูปคิดเป็นร้อยละ 56.7 มีวุฒิการศึกษาสามัญระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 122 รูปคิดเป็นร้อยละ 40.7 และมีวุฒิการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอกจำนวน 288 รูป คิดเป็นร้อยละ 96.0

2. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณ สงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดในจังหวัดชลบุรี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย มากที่สุด และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

- 2.1 ด้านทาน : การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
- 2.2 ด้านปิยวาจา : วาจาเป็นที่รัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง
- 2.3 ด้านอัตถจริยา : บำเพ็ญประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง
- 2.4 ด้านสมานัตตตา : ความมีตนเสมอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

3. ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสาธารณ สงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดตามหลักการจัดการโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และเมื่อ พิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

- 3.1 ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
- 3.2 ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์โดยผลรวมอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมาก
- 3.3 ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย มาก
- 3.4 ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปโดยผลรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

5. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะสงเคราะห์เพื่อชุมชนของวัดใน จังหวัดชลบุรี” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดชลบุรี ในด้านการบำรุง กิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชนและสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคมด้านแรงงาน ให้วัดเป็นสถานที่ ประชุมของชุมชน ให้มีการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ให้มีการปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นระบบ มีการอบรม คุณธรรม จริยธรรม ให้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์ชุมชน การให้ความร่วมมือกับท้องถิ่นในการ พัฒนาชุมชน สนับสนุนการแก้ปัญหา และมีการบริหารจัดการให้ชัดเจนเป็นศูนย์กลางชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงวิทย์ แก้วศรี (2551) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตในการประกาศ

ศาสนาของพระพุทธเจ้า พบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้น สอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้มาก่อนแล้ว วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริง เรียบง่าย กระชับรัดกุม ตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดในด้านการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นกิจกรรมการดำเนินงานของวัดที่มุ่งหวังให้ชุมชน สังคม มีที่พึ่งพา เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นแหล่งในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในด้านต่างๆ พัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้ยามทุกข์ร้อนกายใจ วัดก็จะเป็นศูนย์กลางให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชน

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ ได้ข้อสรุปว่า การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ ของวัดในจังหวัดชลบุรี ด้านกิจการงานสาธารณะประโยชน์ มีการปฏิบัติ ดังนี้ 1. การยึดหลักสาธารณะประโยชน์ทั้งของประชาชน วัด และพระพุทธศาสนา 2. วัดแสดงออกถึงความมีน้ำใจ และมีจิตสำนึกสาธารณะ 3. วัดเป็นแหล่งรวมการให้มากกว่าการรับ เพื่อประโยชน์สาธารณะ 4. ให้สติกับประชาชน ให้ทุนการศึกษา 5. ให้การสนับสนุน บุคลากรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อชุมชน 6. เกื้อกูลงานการศึกษา ด้านงานสาธารณสุข และการอนุรักษ์ธรรมชาติ 7. เป็นศูนย์ยึดเหนี่ยวจิตใจคนในชุมชน 8. เป็นสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ 9. มีการจัดกิจกรรมศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน 10. มีการร่วมแรงร่วมใจ กันทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน ด้วยการนำของพระสังฆาธิการและเจ้าอาวาสทุกวัด สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญแสง ชีระภากร (2552) วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่บริหารโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม ชื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน แต่ในควมมีจริยธรรม และเคารพกฎหมาย และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน 3 มิติ คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม การสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และความซื่อสัตย์ เป็นธรรม โปร่งใส ส่วนรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานใน 3 มิติ คือการคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความรับผิดชอบต่อสังคม และการสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น อย่างเป็นธรรม

3. วัดมีเป้าหมายในการทำกิจกรรมการจัดการสาธารณะสมบัติ คือ ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ให้สังคมมีคุณภาพ และคุณธรรม วัดพร้อมให้บริการด้านสถานที่และสาธารณะสมบัติต่างๆ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม วัดพร้อมเป็นที่ตั้งของโรงเรียน โรงพยาบาล อาคารสถานที่ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาและสุขภาพของประชาชน วัดพร้อมให้ใช้สถานที่ สำหรับดูแล เยียวยาชีวิตผู้มีความทุกข์ร้อนผู้ยากไร้เพื่อยุอาภัย วัดพร้อมให้สนับสนุนการสร้าง การส่งเสริมอาคารสถานที่ และสิ่งปลูกสร้าง สาธารณะสมบัติต่างๆ ของชุมชน ในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ วัดได้ดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการต่างๆ อันเป็นสมบัติสาธารณะทั้งด้านการมีส่วนร่วมการขุดลอก คูคลอง การสร้างโรงพยาบาล การจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือแพทย์

และการจัดการสิ่งแวดล้อมทางชุมชนอื่นๆ อยู่เสมอ รวมทั้งการช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยกำลังทรัพย์ต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของเสาวนีย์ ไชยกุล และจจจิต แสงทอง (2554) ได้วิจัยเรื่องบทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาและสาธารณูปการจังหวัดพะเยา พบว่า 1.บทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการศึกษา และ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนต่อการพัฒนาการศึกษา มีบทบาทที่สอดคล้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาศาสนาศึกษา 2. บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ 1) บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ 2) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ 3. งานการจัดการสาธารณะสมบัติ

4. การจัดงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด ด้านการเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ มีสาระสำคัญ คือ เป็นการเกื้อกูลประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ หรือ สาธารณภัยต่างๆ มีการสงเคราะห์ดูแลรักษาและเยียวยาชีวิตสัตว์เลี้ยง และสัตว์อื่นๆ เช่นการไล่ชีวิตโคกระบือ มีการสงเคราะห์ประชาชนให้มีที่พักพิง สำหรับผู้ไร้ญาติ ผู้ด้อยโอกาส คนชราหรือผู้พิการ และทำกิจกรรมสงเคราะห์ชุมชน ประชาชนและสรรพสัตว์ ร่วมกับ การจัดงานสาธารณสงเคราะห์ด้านอื่นๆ และหน่วยงานอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของบุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย พบว่า ระบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ทั้งหมด ต้องผ่านระบบการบริหารที่สอดคล้องสอดรับกันในทุกกระบวนการตั้งแต่ขั้นการวางแผน การจัดโครงสร้างระบบงาน การจัดบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุมงาน และด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการความรู้ คือ การเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีการแบ่งปัน การประเมินและปรับปรุงแก้ไข ด้านผลการดำเนินการ คือ ทำให้ได้ วัฒนธรรมการแบ่งปัน และเปลี่ยนความรู้ อันก่อให้เกิดการพัฒนาสถาบันสถานศึกษาที่สมบูรณ์

5. การวางแผน การสาธารณสงเคราะห์เป็นงานในบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อประชาชนและสังคมโดยจะต้องวางแผนดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงามไม่ขัดต่อหลักพระธรรมวินัยพระราชาบัญญัติคณะสงฆ์กฎระเบียบข้อบังคับคำสั่งของมหาเถรสมาคมและต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองด้วย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่างานด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือสงเคราะห์ทางวัตถุ หมายถึงการอนุเคราะห์หรืออุปถัมภ์ด้วยวัตถุสิ่งของ และ สงเคราะห์ทางจิตใจหมายถึงการอนุเคราะห์ด้วยการให้ธรรมะเป็นทาน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ ทางด้านเศรษฐกิจไปสู่การวางแผนการพัฒนาสังคมขนาดใหญ่ขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมชุม) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศน์วิพุทธ” พบว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจสำคัญของพระสงฆ์ในการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมาก หลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างมาก การพัฒนารูปแบบการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทัศน์วิพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญคือ ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร อปริหานิยธรรม

ทศพิธราชธรรม สาราณียธรรม สัปปุริสธรรม ฯลฯ โดยพระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง 2 ส่วนคือการสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อมๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร

6. การจัดการองค์กร องค์การบริหารส่วนตำบลต้องตั้งงบประมาณไว้ในการพัฒนาหมู่บ้าน และได้ตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านมาดูแลรักษาร่วมกัน ด้วยแรงเงินแรงงานและแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่างๆ จักได้รับการปรับปรุง พัฒนาให้เป็นไปด้วยดี วัดต้องมีงบประมาณของวัดในการบำรุงรักษาและซ่อมแซมภายในวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดลพัฒน์ ยศธร(2542) ได้วิจัยเรื่อง “การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนว พุทธศาสตร์” พบว่า รูปแบบการพัฒนาตามแนวพุทธศาสตร์ ที่เป็นการพัฒนาที่ถูกทางและการพัฒนาที่ได้สมดุล จะนำไปสู่ผลสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วยการศึกษาแบบไตรสิกขา ที่พัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา ซึ่งการศึกษาเช่นนี้ต้องทั้งเนื้อหา (ปริยัติ) การลงมือปฏิบัติ (ปฏิบัติ) เพื่อให้เข้าใจ ปฏิจักษ์สมุปบาท คือ กฎแห่งธรรมชาติหรือกฎของชีวิต อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จ (ปฏิเวธ) ขณะเดียวกันก็ ศึกษาวิชาการอื่นๆ (วิชาการทางโลก) ไปด้วย นอกจากนั้น ในกระบวนการเรียนการสอนต้อง ประกอบไปด้วยความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้สอนและผู้เรียนด้วย

7. งานบุคลากร เจ้าอาวาสต้องมีหน้าที่จัดการสังคมสงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่นช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นคุณค่าของความเป็นคนดีมีศีลธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร (ศรีประสม) (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาและคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนในมิติของการทำงานการสาธารณสงเคราะห์มีกระบวนการของการมีส่วนร่วมการทำงานไว้ว่า 1. การรวมพลังประชาชนกับองค์ภาครัฐ 2. การริเริ่มโครงการร่วมการค้นหาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 3. ร่วมตัดสินใจกำหนดแผนงานโครงการ 4. ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางบริหารโครงการ 5. การร่วมกันแสวงหา ทรัพยากรการจัดการ 6. ร่วมดำเนินการ บริหารจัดการ โครงการให้คุ้มค่า และเกิดผลประโยชน์ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานสาธารณะ คือ 1. การร่วมแสวงหาข้อมูล 2. ร่วมปรึกษาหารือกันวางแผนงาน 3. ร่วมปฏิบัติงานตามแบบที่กำหนดไว้ 4. ร่วมติดตามผลงาน และ 5. มีการสื่อสารรอบทิศทางในการทำงาน

8. การอำนวยความสะดวก การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ คือความพร้อมและความพยายามรวมไปถึงความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จโดยการประเมินผลการทำงาน

ประสิทธิภาพในการทำงานนั้นไม่สามารถทำได้โดยตรง เนื่องจากหน่วยงานในการวัดสิ่งที่ลงทุนลงแรง เช่นค่าตอบแทน การอำนวยความสะดวก ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ความพยายามและแรงงานเป็นคุณละหน่วยในการวัดผลลัพธ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุดมปิยธรรม (เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม) (2557) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์” พบว่า รูปแบบในการจัดการสาธารณสงเคราะห์ คือ (1). การบริหารบุคคล (2). การบริหารการเงิน (3). การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (4). การจัดการ

9. การกำกับดูแล พระสงฆ์และวัดควรสงเคราะห์ประชาชน คือ ต้องสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ต้องสงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม ควรสงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางวิญญาณ ต้องสงเคราะห์ให้กินอยู่แต่พอดี ต้องสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุ สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันที่มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งนอกจากเป็นที่พึ่งทางใจแล้วยังเป็นสถานที่เอื้ออำนวยในด้านบริการสังคมอื่นที่กลไกของรัฐบาลเข้าไปช่วยให้บริการไม่ทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม อังกูโรหิต (2553) ได้วิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์” พบว่า 1. พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังเข้าไปไม่ถึง 2. วัดทั้งห้าวัด และเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญปัญหาและ อุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน 3. การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพน่าจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือการสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานสังคมสงเคราะห์กับ การเผยแผ่ธรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ สร้างความเข้าใจ ต่อสาธารณะชนให้มากขึ้น อย่างการจัดการเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงกับองค์กรการบริหารงานพระพุทธศาสนา

1.2 ควรมีการการตั้งต้นการทรัพยากรการบริหาร ที่เหมาะสมบริหารจัดการด้านการบริการ การศาสนา และองค์กรปกครอง คณะสงฆ์ควรได้สนับสนุน งบประมาณการจัดการ งานสาธารณสงเคราะห์ให้แต่ละวัด มีความพร้อมมากขึ้น

1.3 ควรได้มีระบบการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นจากการจัดการเชิงนโยบาย แล้วมีแผนงานโครงการ รองรับ การพัฒนาอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีกระบวนการการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตามหลักปฏิบัติการบริหารที่เหมาะสม มีความเป็นระบบและให้ครบวงจร

2.2 ควรต้องมีหลายฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการบริหารและให้บริการ ดำเนินการบริหารและให้บริการ เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน ให้ร่วมสร้างเป็นระบบและส่วนอย่างครบวงจร

2.3 ควรมีความพร้อมต่อความเป็นผู้นำ นำคน นำงาน นำองค์กรสู่ความสำเร็จ ของงานการสาธารณสุขสงเคราะห์

2.4 ควรให้บริการงานสาธารณสุขสงเคราะห์เป็นการจัดการที่มีหลักธรรมาภิบาลการบริหาร คือหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการนำมาประยุกต์ใช้กับการให้บริการ ในทุกงานของกิจการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ที่ทุกคน ทุกฝ่ายควรได้รับรู้ และเรียนรู้แล้วนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพของวัดต่อการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด

3.2 ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับกลยุทธ์สมรรถนะผู้นำงานการสาธารณสุขสงเคราะห์ของบุคลากรของวัด ให้มีความพร้อมต่อการให้บริการงานสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- ดลพัฒน์ ยศธร. (2542). “การนำเสนอรูปแบบการศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสตร์”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2551). “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). “การพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญแสง ชีระภากร. (2552). “ภาวะผู้นำและการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต* รัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”. *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต*. ศูนย์พุทธศาสนศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ แยมชุม. 2557. “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตาม กระบวนทัศน์วิถีพุทธ”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุดมปิยธรรม เกรียงศักดิ์ ปิยธมโม. (2557). “รูปแบบการจัดการสาธารณสงเคราะห์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี วรวิทย์ คงคปญโญ. (2539). *การคณะสงฆ์และพระศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. ดร. ศรีประสม. (2554). “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็น ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัด จันทบุรี”. *รายงานการวิจัย*. หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม พระอาราม หลวง. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ ไชยกุล และจงจิตร แสงทอง. (2554). “บทบาทพระสงฆ์ในการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษา และการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา”. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

86

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ) เมษายน-มิถุนายน 2560